

AZ IFLA, A FID ÉS A KÖNYVTÁROS-EGYESÜLETEK

A FID és feladatai

F. A. SZVIRIDOV

[T]

1970. évi 4. számunkban „A FID 75 éve” címmel közöltük a szervezet elnökének, MacBurneynek elsősorban történeti áttekintést nyújtó irását. A FID volt főtitkárának itt tömörítve közölt cikke viszont – amely Die Fédération Internationale de Documentation (FID) und ihre Aufgaben címmel jelent meg az Informatik 1971. évi 3. számában (5–8. p.) – a szervezet funkciójáról és felépítéséről ad világos képet. (A tömörítés ZSEMBERY Anikó munkája.)

A tájékoztatás mind nemzeti, mind nemzetközi síkon egyre komplexebb folyamat. Átfogása olyan teljesítőképes nemzetközi szervezetet igényel, amely az eszme- és tapasztalatcsere világméretű fórumaként igyekszik elméletben és gyakorlatban továbbfejleszteni a dokumentációt és a tájékoztatást. Ilyen szervezetté vált a FID, melynek magas fejlettségi fokát számos nemzetközi szervezet, a nemzeti dokumentációs központok százai és a dokumentalisták ezrei ismerik el az egész világon.

A FID konzultatív kapcsolatot tart fenn az Egyesült Nemzetek Gazdasági és Szociális Tanácsával, az Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezettel, a Nemzetközi Atomenergia Hivatallal, a Nemzetközi Távközlési Unióval, az UNESCO-val, az Egyesült Nemzetek keretében működő Ipari Fejlesztés Szervezetével, a Meteorológiai Világ-

szervezettel és számos egyéb szervezettel. Munkájának tudományos értékét a Tudományos Egyesületek Nemzetközi Tanácsa (ICSU) 1969-ben határozatilag ismerte el, mikor a FID-et első tudományos pártoló tagjává fogadta.

A FID tevékenységének jelentőségét kifejezi az a tény, hogy egyre nő rendes és pártoló tagjainak száma, akik ez idő szerint a világ több mint 60 országát képviselik.

A Szövetség 75 éves története alatt szerkezetében is alkalmazkodott a tájékoztató munka megváltozott feltételeihez. Az új FID-alapszabályzat szerint a Szövetségnek következő az összetétele:

- nemzeti tagok: saját országuk dokumentációs tevékenységének reprezentatív szervezetei;
- nemzetközi tagok: olyan nemzetközi szervezetek, amelyek aktív tevékenységet fejtenek ki a dokumentáció és tájékoztatás területén;
- ideiglenes („asszociált”) tagok: olyan országok tájékoztatói központjainak képviselői, amelyek mint nemzeti tagok még nem tartoznak a FID-hez;
- pártoló tagok: olyan szervezetek és egyes személyek, akiknek érdekei összhangban vannak a Szövetség céljaival.

A FID-nek 51 nemzeti tagja van, valamint 3 nemzetközi tag, 2 ideiglenes és több mint 250 pártoló tag. A FID legfőbb grémiuma a közgyűlés, ezt kétévenként tartják; a nemzeti és nemzetközi tagok (szavazati joggal), valamint az ideiglenes tagok (szavazati jog nélkül) képviselői vesznek részt rajta. Itt választják a FID-Tanácsot, amely az elnökből, a pénztárosból, a két alelnökből, 12 tanácstagból, a belga tagból és a főtítkárból áll. A Tanács képviseli a Szövetséget a közgyűlés ülészsakai közötti időszakban; évente legalább kétszer ülészik.

A FID folyamatos munkáját az elnökből, a két alelnökből, a pénztárosból és a főtítkárból álló Végrehajtó Bizottság irányítja.

A Szövetség fő célja az, hogy nemzetközi együttműködéssel elősegítse a tudományos kutatómunkát és a dokumentáció fejlesztését. Ez magában foglalja a természettudományok, a technika, a társadalomtudományok, a művészetek és a humán tudományok területére tartozó információk tárolását, visszakeresését, terjesztését és értékelését.

A Szövetség tevékenységét a FID-programmal összhangban tervezik és hajtják végre; a programot többször módosították és javították,

hogy a Szövetség világos irányvonalat adjon a dokumentációs és tájékoztató munka további fejlesztéséhez. A jelenlegi FID-programot a FID elnökhelyettese, A. I. Mihajlov vezetése alatt álló szakértői csoport dolgozta ki és az 1970 szeptemberében Buenos Airesben rendezett FID-közgyűlés fogadta el.

A program a következő feladatokat tartalmazza:

- a tájékoztató munka elméleti és módszertani alapjainak kidolgozása és az alapvető szakkifejezések meghatározása;
- a dokumentáció területén végzett kutatás fő irányainak megállapítása és ennek nemzetközi méretű támogatása és koordinálása;
- az adatgyűjtés, -feldolgozás, -tárolás, -visszakeresés és -közvetítés elveinek vizsgálata és kidolgozása;
- a kommunikáció formalizált és nem formalizált, hagyományos és nem hagyományos módszereinek és eszközeinek vizsgálata és a megjavításukra vonatkozó javaslatok előterjesztése;
- közreműködés a kommunikáció új eszközeinek és módszereinek megteremtésében az új technikai vívmányok – pl. komputer, fotoszedés, reprográfia – alapján;
- a használók információszükségletének tanulmányozása, a szükséglet jobb feltárására szolgáló programoknak és a megjavított módszerek tesztjeinek kidolgozása;
- a tizedes osztályozás tökéletesítése és más, a dokumentációban alkalmazható visszakeresési nyelvek fejlesztése;
- olyan kritériumok megállapítása és technikai eljárások kidolgozása, amelyek a tájékoztató munka hatékonyságának értékelésére szolgálnak;
- javított módszerek kidolgozása analitikus (szintetikus) beszámlók szerkesztésére.

Az új program célkitűzései:

- tájékoztatási szolgáltatások és központok létrehozásának támogatása azon országokban, amelyekben ilyenek még nem működnek, valamint tanácsadás a meglévő központok fejlesztésére vonatkozóan;
- információelemző központok létrehozásának előmozdítása, különösen a tudomány és technika gyorsan fejlődő területein;
- tájékoztatási szakemberek képzésének és továbbképzésének támogatása minden szinten, különösen a fejlődő országokban;
- a használók kiképzésének támogatása a tájékoztató szolgálat hatékony használatára;

- általános és speciális kézikönyvek, tankönyvek, utmutatók és jegyzékek közreadása;
- a tájékoztató munka legfontosabb problémáival foglalkozó konferenciák, szimpoziumok és szemináriumok szervezése;
- más, a tájékoztatás területén aktívan tevékenykedő nemzetközi szervezetekkel való jobb és hatékonyabb kooperáció keresése.

A FID munkájának nagyobb részét az egyes FID-bizottságok végzik. Ezért célszerű röviden összefoglalnunk a FID-bizottságok 1971-re tervezett tevékenységét.

KÖZPONTI OSZTÁLYOZÁSI BIZOTTSÁG (FID/CCC)

A „Central Classification Committee” titkársága a FID főtitkárságának Osztályozási Osztályán, Hágában működik. A Bizottság felelős az ETO hatékonyságáért, ellenőrzéséért és továbbfejlesztéséért. A Bizottság fontosabb tervei:

1. A tervező- és szervezőmunka megjavítása az ETO területén, mégpedig egy kis, függetlenül tanácskozó testület ajánlásai alapján.
2. Az ETO revíziójának további gépesítése.
3. A publikálási program (teljes, kézi és rövidített kiadások) folytatása, elsősorban az új olasz és a szerb-horvát teljes kiadás, az angol és a portugál kézi és egy arab rövidített kiadás megjelenése.
4. Az ETO-táblázatok – különösen a politikai-államigazgatási segéd-táblázatok, az elektrotechnika (korlátozottan közös alosztások), az optikai eszközök, a szerves kémia és a pszichológia részek revíziója, külső szakértők segítségével.
5. Az ETO más osztályozási rendszerekkel való kompatibilitásának állandó tanulmányozása.

„A TÁJÉKOZTATÁS ELMÉLETI ALAPJAI” TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/RI)

A „Study Committee on Research on the Theoretical Basis of Information” titkársága a VINITI keretében, Moszkvában működik. Főbb tervei:

1. „A tudományos kommunikáció és az informatika problémái” és „A használók szükségleteinek és igényeinek vizsgálata” c. kiadványok közreadása.
2. Az informatika bibliográfiájának elkészítése az 1950–1958. közötti időszakra.
3. A tájékoztatástudományi tézaurusz munkálatainak folytatása.

OSZTÁLYOZÁSKUTATÁSI TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/CR)

A „Study Committee on Classification Research” titkársága a Dán Dokumentációs Központ keretében, Koppenhágában működik. Főbb tervei:

1. Az ETO-val és a gépi tájékoztatási rendszerekkel foglalkozó 2. szemináriumról (Frankfurt am Main, 1970. jun.) szóló beszámoló kiadása.
2. „Az ETO és kapcsolatai más osztályozási rendszerekkel” című nemzetközi szimposium (Herceg Novi, Jugoszlávia, 1971. jun.) támogatása.
3. Az osztályozás kutatásával foglalkozó 3. nemzetközi konferencia (1972) előkészítése.

„GÉPI BERENDEZÉSEK ÉS RENDSZEREK ELMÉLETE” TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/TM)

A „Study Committee on Theory of Machine Techniques and Systems” titkársága Stockholmban, az Információfeldolgozási Intézetben működik. A Bizottság előtt álló feladatok:

1. A kurrens munka folytatása, különösen a következő területek kutatása: automatizált nemzetközi tájékoztatási hálózatok; rendszer-elemzés és rendszertervezés; visszakeresési rendszerek hatékonyságának értékelése; különböző osztályozási rendszerek vizsgálata az adatbankok közötti kapcsolatok kiépítése végett, a különböző adatbázisok központosított használatának, a világméretű információcserének a megkönnyítésére.

2. Olyan módszerek – pl. műszaki prognózis, Delphi-módszer – vizsgálata, amelyek a rendszer-elemzésből származnak és még nem használatosak a tájékoztatás és dokumentáció területén.

3. Az ETO-val és annak más osztályozási rendszerekkel való kapcsolataival foglalkozó nemzetközi szimposium támogatása.

**„GÉPI BERENDEZÉSEK ÉS RENDSZEREK
ALKALMAZÁSA”
TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/OM)**

A „Study Committee on Operational Machine Techniques and Systems” titkársága az IBM műveknél, Sindelfingenben működik. Tervei a következők:

1. Kisebbségi dokumentációs rendszerek problémáinak és lehetőségeinek vizsgálata, különös tekintettel az újabb és gazdaságosabb technológiák alkalmazására.
2. Jegyzékek készítése a kereskedelemben kapható mágnesszalagos szolgáltatásokról.
3. A számítógépek könyvtárakban és dokumentációs központokban való alkalmazására vonatkozó helyzetelemzések készítésének előmozdítása.
4. A számítógépek dokumentációs alkalmazásával foglalkozó tanfolyamokhoz tanterv és tananyag összeállításának előkészítése.

**„NYELVÉSZET A DOKUMENTÁCIÓBAN”
TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/LD)**

„A Study Committee on Linguistics in Documentation” titkársága Washingtonban, az Alkalmazott Nyelvtudományi Központban működik. A Bizottság tervei:

1. A „Linguistics in Documentation – Current Abstracts” c. negyedévi referáló folyóirat további közreadása.
2. Az 1970-ben készült „Áttekintés a dokumentáció nyelvészeti problémáiról” c. munka kiadása.

**„IPARI TÁJÉKOZTATÁS”
TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/II)**

A „Study Committee on Information for Industry” titkársága Koppenhágában, a Dán Műszaki Tájékoztatási Szolgálat keretében működik. A Bizottság tervei:

1. Az „Ipari műszaki folyóiratok” (Technical Journals for Industry”) c. sorozat folytatása.

2. Az iparba történő és az iparon belüli információtovábbítás hatékony eszközeinek további vizsgálata (a döntéshozatalhoz szükséges eszközök, üzemi tájékoztatási részleg és kommunikációs rendszer szervezése, az információ felhasználása).

„KÉPZÉS ÉS TOVÁBBKÉPZÉS” TANULMÁNYI BIZOTTSÁG (FID/ET)

A „Study Committee on Education and Training” titkársága Varsóban, a CIINTE keretében működik. Régi elnevezése a „dokumentalisták képzését” (Training of Documentalists, FID/TD) jelölte meg munkaköréről; az 1970-ben elfogadott új elnevezést az indokolja, hogy a Bizottságnak nemcsak a tájékoztatási szakemberek, hanem a használók képzésének problémáival is foglalkoznia kell. Programjában szerepel:

1. A tájékoztatási szakemberképzés fő fejlődési irányairól szóló tanulmány kidolgozása.

2. Speciális tantervek kidolgozása mind a természet- és műszaki, mind a társadalom- és humán tudományokkal foglalkozó egyetemi hallgatók számára.

3. Képzési programok kidolgozása az információk felhasználóinak különböző kategóriái számára.

4. Azok számára, akik az egyes országokban tudományos tájékoztatási oktatással foglalkoznak, szeminárium rendezése a tájékoztatótudomány lényegéről és feladatairól, oktatásának módszereiről, a tájékoztatótudományi képzés és továbbképzés szervezetéről.

FEJLŐDŐ ORSZÁGOK SZAKBIZOTTSÁGA (FID/DC)

A „Special Committee for Developing Countries” titkársága az OMKDK-ban, Budapesten működik.

LATIN-AMERIKAI REGIONÁLIS BIZOTTSÁG (FID/CLA)

A „Regional Commission for Latin America” 1960-ban alakult. Jelenleg Rio de Janeiróban működik, a Brazil Bibliográfiai és Doku-

mentációs Intézet keretében. Tagjai 11 latin-amerikai országot képviselnek. A közelmúltban tette közzé a „Guia de bibliotecas especializadas e centros de documentacao da América Latina” (Latin-amerikai szakkönyvtárak és dokumentációs központok kalauza) és „Guia de servicios de reprografia de América Latina” (Latin-amerikai reprográfiai szolgáltatások kalauza) c. kiadványokat. „Noticias de la FID/CLA” címen bulletint ad ki.

ÁZSIAI ÉS ÓCEÁNIAI REGIONÁLIS BIZOTTSÁG (FID/CAO)

A „Regional Commission for Asia and Oceania” 1968 decemberében jött létre. Titkársága a Japán Tudományos és Műszaki Tájékoztató Központban (JICST), Tokióban működik.

A Bizottság 1970 áprilisi ülésén elhatározta, hogy a működési területére tartozó kormányoknak ajánlani fogja: koordinálják politikájukat a tudományos tájékoztatás területén. 13 ország tagja a FID/CAO-nak. Kiadványa a FID/CAO Newsletter.

A FŐTITKÁRSÁG

A FID főtitkárságának 12 állandó tagja Hágában tevékenykedik. A Főtitkárság fő feladatai:

- a FID-bizottságok munkájának koordinálása;
- a különféle rendezvények előkészítése és szervezése (a zártkörű ülésektől a nemzetközi konferenciáig);
- a FID-tagok és az érdekeltek tájékoztatása minden fontos programról és rendezvényről a tájékoztatás területén;
- kapcsolatok teremtése és fenntartása a tájékoztatás területén tevékenykedő szervezetekkel és személyekkel az egész világon;
- a FID képvisellete különféle rendezvényeken.

A Főtitkárság tájékoztató részlege nagy könyvtárat tart fenn, ennek alapján kiterjedt regisztráló és adatszolgáltató tevékenységet fejt ki. A havonta megjelenő FID News Bulletin tájékoztat a fontosabb – megtörtént és várható – eseményekről. Szerteágazó speciális információkat lehet meríteni a FID évkönyvéből, az évi jelentésből és a FID-kiadványok katalógusából, amelyeket a Főtitkárság ad ki.